

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(професор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв

ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань   **28 Публічне управління та адміністрування**
Спеціальність   **281 Публічне управління та адміністрування**
Освітній рівень   **другий (магістерський)**
Освітня програма   **Публічне адміністрування**

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки

Гавкалова Н. Л.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки

Протокол № 2 від 30.08.2019 р.

Розробник:

Мельник В. І., к.е.н., доц. кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки;

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Фінанси є важливим економічним інструментом втручання держави у процеси розширеного відтворення, розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту. Використовуючи їх, держава може активно впливати на економічний і соціальний розвиток країни як у позитивному, так і в негативному плані. Будучи об'єктивними за своєю суттю, вони значною мірою залежать від суб'єктивних дій політичних сил, що перебувають при владі. Нині в Україні у сфері публічних фінансів концентруються найгостріші проблеми економічного і соціального життя держави. Це бюджетний дефіцит і державний борг, оподаткування та ефективність видатків бюджету, стан місцевих фінансів, проблеми міжбюджетних відносин тощо.

Публічні фінанси є сферою діяльності, що заслуговує на уважне вивчення внаслідок важливості її для загальної освіти студента, а також як однієї із навчальних дисциплін підготовки магістрів. Дисципліна "Публічні фінанси" посідає важливе місце у навчальному процесі, оскільки надає методологічні, методичні знання, допомагає сформуванню практичних вмінь щодо аналізу, оцінки і розробки заходів щодо ефективного управління фінансовою системою держави з метою забезпечення сталого розвитку.

Вивчення дисципліни "Публічні фінанси" сприятиме підвищенню рівня загальноекономічної підготовки студентів, формуванню у них навичок науково-аналітичного опрацювання проблем з позицій публічних інтересів.

Мета навчальної дисципліни: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо використання методів та інструментарію управління публічними фінансами.

Курс	1М	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	16
	семінарські, практичні	24
Самостійна робота		110
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Макро- і мікроекономіка	Державне регулювання економіки та економічна політика
Економіка України	Територіальне управління
Фінанси	Соціальний розвиток

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність розробляти прогностичні та програмні документи економічного і соціального розвитку держави та регіонів	Визначати мету та основні завдання прогностичних та програмних документів економічного і соціального розвитку держави та регіонів
	Здійснювати оцінку фінансового забезпечення впровадження державно-управлінських рішень щодо економічного і соціального розвитку держави та регіонів
	Обирати адекватні механізми впровадження державно-управлінських рішень щодо економічного і соціального розвитку держави та регіонів
	Оцінювати стан соціально-економічного розвитку країни, території, галузі на основі системного аналізу показників державного бюджету
Здатність прогнозувати наслідки реалізації програм економічного та соціального розвитку держави та регіонів	Здійснювати обґрунтований вибір економіко-математичних методів та моделей для аналізу фінансових показників
	Застосовувати методи експертних оцінок для прогнозування наслідків реалізації програм економічного та соціального розвитку держави та регіонів
	Розробляти прогнози можливих наслідків порушення макроекономічної рівноваги та їх впливу на поведінку економічних суб'єктів
	Прогнозувати наслідки реалізації програм економічного та соціального розвитку держави та регіонів з урахуванням впливу чинників макросередовища
Здатність організувати виконання завдань щодо здійснення регуляторного впливу держави на фінансові відносини з метою досягнення економічної раціональності	Розуміти цілі та описувати очікувані результати здійснення регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях
	Використовувати знання про чинне законодавство, що регламентує функціонування фінансової системи
	Організувати своєчасне виконання зобов'язань перед державним бюджетом, виходячи з чинного законодавства, використовуючи механізми співпраці з банками, страховими компаніями та іншими кредитно-фінансовими установами
	Здійснювати оцінку ефективності регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях
	Формувати напрями підвищення ефективності регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи публічних фінансів

Тема 1. Публічні фінанси як складова фінансової системи

Економічна природа та сутність публічних фінансів. Історичні та економічні передумови виникнення фінансів. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Поняття та функції публічних фінансів. Поняття та принципи побудови фінансової системи. Підходи до структуризації фінансової системи. Основні структурні елементи фінансової системи України. Система публічних фондів як матеріальна основа публічних фінансів. Основні ланки сучасної системи публічних фінансів України.

Тема 2. Державна фінансова політика та механізм її реалізації

Фінансова політика як складова частина економічної політики держави. Зміст та завдання фінансової політики. Складові фінансової політики. Типи фінансової політики на різних історичних етапах. Напрямки реалізації державної фінансової політики. Фінансова стратегія і фінансова тактика. Типи регулювання фінансів. Поняття та структура фінансового механізму.

Тема 3. Організаційні основи управління публічними фінансами

Система управління публічними фінансами. Об'єкт і суб'єкт управління. Основні форми, методи та інструменти фінансового впливу. Принципи, на яких базується управління державними фінансами. Фінансовий апарат та його функції. Організаційний склад фінансової системи України. Фінансові органи та інститути. Особливості управління публічними фінансами у зарубіжних країнах.

Тема 4. Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів

Фінансове право. Джерела фінансового права. Нормативно-правові акти, що регулюють фінансові відносини в Україні. Конституція України як основне джерело фінансового права. Нормативно-правова база управління публічними фінансами в Україні. Бюджетний кодекс України. Міжнародні правові акти у сфері публічних фінансів.

Тема 5. Публічні доходи та публічні видатки

Публічні доходи та методи їх мобілізації. Джерела формування публічних доходів. Основні методи мобілізації публічних доходів: податки, позики та емісії. Сутність і призначення публічних видатків. Державне споживання. Бюджетне фінансування. Зв'язок функцій держави та публічних видатків. Класифікація видатків.

Змістовий модуль 2. Основні елементи системи публічних фінансів

Тема 6. Податки та податкова система

Сутність і функції податків. Податкова система та її елементи. Поняття та склад податкової системи. Принципи побудови оптимальної податкової системи. Елементи системи оподаткування. Класифікація податків. Податкова система і податкова політика України. Основні етапи становлення податкової системи України. Податковий кодекс України, його структура та значення в нормативно-правовому забезпеченні функціонування публічних фінансів. Загальнодержавні та місцеві податки і збори. Система державної фіскальної служби України. Принципи побудови податкової системи України. Сучасна податкова політика України.

Тема 7. Бюджет і бюджетна система

Бюджет як економічна та правова категорія. Місце й значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільна та контрольна функції бюджету. Правова

характеристика бюджету. Матеріальний зміст бюджету. Загальний та спеціальний фонд бюджету. Бюджетна система та принципи її побудови. Поняття бюджетної системи та бюджетного устрою. Основні етапи становлення і розвитку бюджетної системи України. Принципи побудови бюджетної системи України. Бюджетна класифікація. Бюджетне планування: сутність та методи.

Тема 8. Державний бюджет України

Призначення і роль державного бюджету. Доходи державного бюджету України. Доходи загального та спеціального фонду державного бюджету України. Структура доходів державного бюджету України. Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України. Основні напрямки використання бюджетних коштів. Фактори, що впливають на формування видатків державного бюджету України в сучасних умовах. Бюджетний дефіцит: причини, види та шляхи оптимізації. Поняття й причини виникнення бюджетного дефіциту. Види бюджетного дефіциту. Джерела фінансування дефіциту бюджету. Шляхи подолання бюджетного дефіциту.

Тема 9. Місцеві бюджети України

Сутність та призначення місцевих бюджетів. Суть місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринкових відносин. Функції місцевого бюджету. Загальний та спеціальний фонди місцевого бюджету. Доходи місцевих бюджетів. Основні джерела доходів місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів. Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами. Основні напрями зміцнення доходної бази місцевих бюджетів. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.

Тема 10. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення

Сутність фондів фінансових ресурсів цільового призначення. Основні принципи організації централізованих фондів фінансових ресурсів. Необхідність відокремлення державних цільових фондів. Види державних цільових фондів. Пенсійний фонд України. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Інші фонди цільового призначення.

Тема 11. Державний кредит і державний борг

Економічна сутність державного кредиту. Економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського. Функції державного кредиту. Форми державного кредиту. Ощадна справа. Державні позики. Міжнародний державний кредит. Класифікація державних позик. Управління державним кредитом. Особливості оперативного управління державним кредитом. Ефективність державних кредитних операцій. Державний борг і його обслуговування в Україні. Види державного боргу. Управління державним боргом: основні принципи та методи.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять проводиться за такими критеріями:

рівень засвоєння теоретичних основ та методології публічних фінансів; ознайомлення з нормативно-правовими та законодавчими актами України, а також із сучасною літературою з питань використання методів та інструментарію управління публічними фінансами; вміння поєднувати теорію з практикою при розв'язанні практичних завдань щодо аналізу динаміки податкових надходжень до Державного та місцевих бюджетів України, аналізу структури доходів і видатків Зведеного та Державного бюджету України, визначення типу фінансової стійкості місцевого бюджету; здатність обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки щодо проблем ефективного управління фінансовою системою держави з метою забезпечення сталого розвитку; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору щодо здійснення регуляторного впливу держави на фінансові відносини з метою досягнення економічної раціональності.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань щодо основ публічних фінансів; володіння категорійним апаратом; вміння знаходити необхідну статистичну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку; наявність навичок і прийомів виконання практичних завдань щодо оцінки ефективності регуляторного впливу держави на фінансові відносини на макро- і мезорівнях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається з 15 тестів, які перевіряють рівень засвоєння студентами теоретичного матеріалу та трьох завдань різного рівня складності: стереотипного, діагностичного та евристичного, які перевіряють рівень оволодіння студентами професійними компетентностями з оцінки стану соціально-економічного розвитку країни, регіону, виходячи із системного аналізу показників державного та місцевих бюджетів; складання аналітичних довідок, пропозицій, доповідей щодо виконання бюджету, обслуговування боргу на підставі статистичного аналізу відповідних показників; розробки заходів щодо орієнтації та вибору доцільних інструментів регуляторного впливу держави та її інституцій на господарські процеси з метою досягнення економічної раціональності, виходячи з теоретичних засад публічних фінансів.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Домашні завдання	Перевірка есе	Презентація	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1	Тема 1	1 тиждень	0,5	0,5			2			3
		2 тиждень			0,5					0,5
	Тема 2	3 тиждень	0,5	0,5			2			3
		4 тиждень			0,5					0,5
	Тема 3	5 тиждень	0,5		0,5			5		6
		6 тиждень				4				4
	Тема 4,5	7 тиждень	0,5		0,5				12	13
		8 тиждень			0,5					0,5
Змістовий модуль 2	Тема 6	9 тиждень	0,5	1			2			3,5
		10 тиждень			0,5					0,5
	Тема 7	11 тиждень	0,5	1			2			3,5
		12 тиждень			0,5					0,5
	Тема 8	13 тиждень	0,5		0,5			5		6
		14 тиждень			0,5					0,5
	Тема 9	15 тиждень	0,5	0,5	0,5					1,5
		16 тиждень			0,5					0,5
Тема 10,11	17 тиждень	0,5		0,5				12	13	
Іспит										40
Усього			4,5	3,5	6	4	8	10	24	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посібник / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – К. : Атіка, 2004. – 368 с.
2. Василик О. Д. Державні фінанси України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури. – 2004. – 608 с.
3. Дегтяр А. О., Гончаренко М. В., Лесная О. С. Публічні фінанси : навч. посібник / А. О. Дегтяр, М. В. Гончаренко, О. С. Лесная. Харків: С. А. М., 2011. – 512 с.
4. Ткачук І. Г. Державні фінанси : підручник; затв. МОН. – Івано-Франківськ 2015 : ДВНЗ "Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника", 2015. – 510 с.

Додаткова

5. Бастейбл Ч. Ф. Общественные финансы / [под общ. ред. С. П. Захарченкова]; пер. с англ. – 3-е изд. перераб. и доп. – Х. : Vivat Publ., 2016. – 807 с.
6. Боргова стійкість державних фінансів : [монографія] / за ред.: Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан; Держ. навч.-наук. установа "Акад. фін. упр.". – К. : ДННУ "Акад. фін. упр.", 2014. – 710 с.
7. Бюджетна система : підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
8. Вдовенко Л. О. Фінанси : навч. посіб. / Вінниц. держ. аграр. ун-т. – К. : ЦУЛ, 2010. – 149 с.
9. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні : монографія / Одес. нац. екон. ун-т. – Одеса : [Атлант], 2014. – 461 с.
10. Карлін М. І. Державні фінанси України : навч. посібник / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2008. – 348 с.
11. Кондусова Л. Ф., Нескородєва І. І., Алексєнко І. І., Жихор О. Б., Пелехатий А. О. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету : монографія – Х. : ХНЕУ, 2011. – 266 с.
12. Місцеві бюджети та фінанси в бюджетній системі України : навч. посіб. / М. В. Мних ; Відкр. міжнар. ун-т розв. людини "Україна", Вища шк. політ. лідера. - К. : [Ун-т "Україна"], 2011. – 247 с.
13. Місцеві фінанси : навч. посібник / Н. І. Власюк, Т. В. Мединська, М. І. Мельник. – К. : Алерта, 2011. – 328 с.
14. Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації : [колект. монографія] / [Луніна І. О. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної ; Нац. акад. наук України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". - Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2014. - 295 с

15. Стойко О. Я. Фінанси : навч. посіб.; рекомєнд. МОН / за ред. О. Я. Стойка. – К. : Алерта, 2014. – 431 с.
16. Сунцова С. О. Місцеві фінанси України / С. О. Сунцова. – К. : ТОВ «Центр навчальної літератури», 2010. – 488 с.
17. Суспільні фінанси України : навч. посібник / За ред. М. І. Карліна. – Луцьк : РВВ «Вежа» ВНУ ім. Л. Українки, 2008. – 260 с.
18. Теорія фінансів: підручник / Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін.; за заг. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
19. Фінанси : навч. посіб. / [Крутова А. С. та ін.]. - Х. : Лідер, 2013. – 559 с.
20. Фінанси : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [А. Я. Кузнєцова та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. Я. Кузнєцової, д-ра екон. наук, проф. Г. М. Азарєнкової ; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. - К. : УБС НБУ, 2011. – 407 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

21. Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
23. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
24. Професійна правова система МЕГА НАУ. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua/>.
25. Сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua>
26. Сайт Інформаційного агентства ЛІГАБізнесІнформ. – Режим доступу : <http://www.liga.net>.
27. Сайт персональних навчальних систем Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнєця. Курс «Публічні фінанси». – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=2587>.